

Fig. 1. Oppe Sundby. Ydre, set fra sydøst.

I. I. 11)74

OPPE SUNDBY KIRKE

LYNGE-FREDERIKSBORG HERRED

Sognet, som for reformationen synes at have været selvstændigt — 1457 nævnes en sognepræst¹ — har i hvert fald siden 1567 været anneks til Ude Sundby (Frederikssund p. 652). Anførte år talte sognet 20 tiendeydere². 1. jan. 1875³ kom kirken fra statskassen i privateje, og 1. nov. 1929 overgik den til selveje.

Helligkilde. S. Olafs kilde ved stranden omtales af Resen⁴, hos hvem det hedder, at den »atter« toges i brug 1663 efter et helbredelsestilfælde, og at den var omgivet af et trægitter og søgtes af mange. Et reskript af 13. okt. 1665 bestemte, at den almisse, som indkom i kildens *blok*, skulle gå til Oppe og Ude Sundbys fattige. Endnu 1754 istandsattes gitter og blok, men 1773⁵ var de fjernet fra kilden og blokken opstillet på Oppe Sundby gade ved landevejen til København og Roskilde.

Kirken ligger østligst i byen, på fladt terræn, en smule højere end omgivelserne. Kirkegården har formentlig bevaret senmiddelalderlige grænser i vest, nord og delvis mod syd, hvorimod der i sydøst og øst er sket udvidelser: Først

en mindre østudvidelse i 1900'ernes første årti, dernæst o. 1950⁶ mod sydøst, hvorved to gamle huse langs sydmuren fjernedes, og endelig o. 1970 en meget omfattende i østlig retning; i forbindelse med anden og tredje udvidelse anlagdes parkeringspladser syd for kirkegården.

Hegnsmurene omkring kirkegårdens ældste del — af hvilke den østre endnu eksisterede 1898 (jfr. fig. 6) — står med tagfald af vingetegl mod kirkegården, i hovedsagen hvidtede og stærkt præget af flikkerier og fornyelser. Vestmurens nordre del af munkesten over kampestenssyld og med udvendigt savskifte synes middelalderlig, og dette gælder også den søndre del (uden savskifte) nord for lågen, hvorimod muren ud for tårnet er en blank kløvstensmur fra 1800'erne, ligesom sydvesthjørnet er nyopført i forbindelse med omlægningerne o. 1950. Den delvis bevarede sydmur er som nordmuren hovedsagelig af kampesten, hvorover enkelte skifter af tegl. Udvidelserne fra o. 1950, sydvesthjørnet og parkeringspladsen medregnet, hegnes af hvidtede teglmure med afdækning svarende til den gamle kirkegårds, mens der omkring den seneste udvidelse er trådvæv og beplantning. Inden for den ældste nordmur står en række elme. 1722⁷ belagdes ringmuren med hulsten; 1776⁸ reparerede muremester Hans Engel, Ølsted, forfaldne ringmure (nedbrydning og genrejsning fra grunden), mens købmand Smith, Frederikssund, leverede materialer.

Indgange. En låge i vest, nær sydhjørnet, mellem svære hvidtede og teglhængte piller med indvendig fals, er sidste levn af port og låge, som senest reduceredes ved kirkegårdens ændring o. 1950, da nye porte åbnedes vestligst i syd såvel som i udvidelsens vestmur. Denne vestre portlåge blev 1769⁷ opmuret uden de bueslag, som for portens vedkommende muligvis allerede 1714⁹ var nedtaget. Moderne tremmelåger. Indgangen fra parkeringspladsen syd for den seneste udvidelse er en jernlåge med trådvæv, umiddelbart nord for kapellet. En $\dagger$ låge i øst fik 1715⁹ piller og bue opmuret af nyt.

Kirkerist, bestående af tre, ca. 120 cm lange, bærende fladjern, hvorigenem er stukket et dusin runde jernstænger med tilspidsede ender som fladjernene¹⁰. I vestlågen, med bærende stænger i gennemgangens retning; hverken grav eller karmtræ ses længere. 1708¹¹, 1804 og 1827¹² nævnes kirkerist i låge, bl.a. i forbindelse med oprensning og fornyelse af egekarm.

$\dagger$ *Kirkelade* nævnes tidligst 1616¹³ og beskrives 1708¹¹, da den bortfæstedes, som et syv fags hus af træ, ler og med stråtag. Formentlig et af de forsvundne huse ved kirkegårdens sydside, jfr. ovenfor samt landsbyplanen fig. 13.

Et *ligkapel*, sydøstligst i kirkegårdens anden udvidelse, er i nuværende skikkelse (indgang i nord, hvidkalket og med tegltag) en modernisering fra o. 1950¹⁴ af en bygning med kamtakke gavle, indgang i syd og en anderledes vinduesfordeling, formentlig hidrørende fra tiden for kirkegårdens første ud-

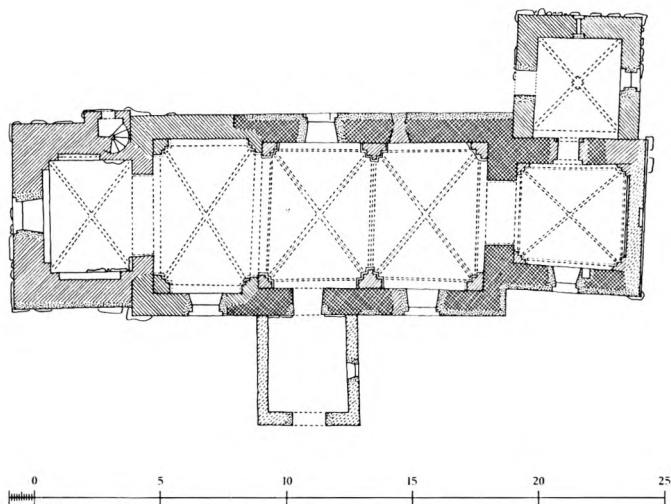

Fig. 2. Oppe Sundby. Plan 1:300. Målt af C. G. Schultz 1935. Tegnet af Jens Hald Jensen 1974.

videlse. Et *materialhus*, med toiletter, i nord, uden for den gamle kirkegårds nordøsthjørne er opført først i 1970'erne.

Et brolagt *fortov* med rendesten omkring kirken er fra o. 1861¹⁵.

Kirken består af kor og skib fra 1100'rne samt tre senmiddelalderlige tilbygninger: sakristi i nord, vestforlængelse af skibet samt tårn; den yngste tilføjelse er våbenhuset i syd. Kirken har afvigelse mod nord.

Bevaret af den romanske kirke er korets og skibets langmure samt triumfmuren indtil skibets tagfod. Materialet er ret store *marksten*, lagt i nogenlunde regelmæssige, ca. 20—30—40 cm høje skifter. Skibets hjørner er sat af glat-hugne *kampestenskvadre*, vinduer og dør af *frådsten*. Af kirkens syld ses i våbenhuset et 5 cm fremspringende, ca. 20 cm højt markstensskifte. Bag sakristiet ses oprindelig ydre murbehandling med bredt udglattede mørtelfuger. Kirken var hvidtet, inden våbenhuset opførtes. Ifølge spor på triumfmurens østre overvæg har væggene i det indre op til loftshøjde haft et pudslag over grovpudsen. Den oprindelige murhøjde ved skibets sydøsthjørne er ca. 450 cm, målt over brolagt fortov.

Vinduer og døre. Oprindelige åbninger står delvis bevaret i det ydre, lukket i murflugten med kamp. Af skibets søndre vindue er levnet en stærkt forgnavet vestre halvdel, mens nordvinduet af tilsvarende udformning tilsyneladende er intakt og viser et rundbuet stik, sammensat af kun tre sten (åbningens højde ca. 100 cm, bredde 65 cm og buens issepunkt 122 cm under gesims). Norddørens øvre dele er borttaget af et senere vindue, hvorunder dørens lodrette karmsider endnu ses. Syddøren er i brug; men forhugget, stærkt overpudset og ændret med fladbuet stik, jfr. p. 2291f.

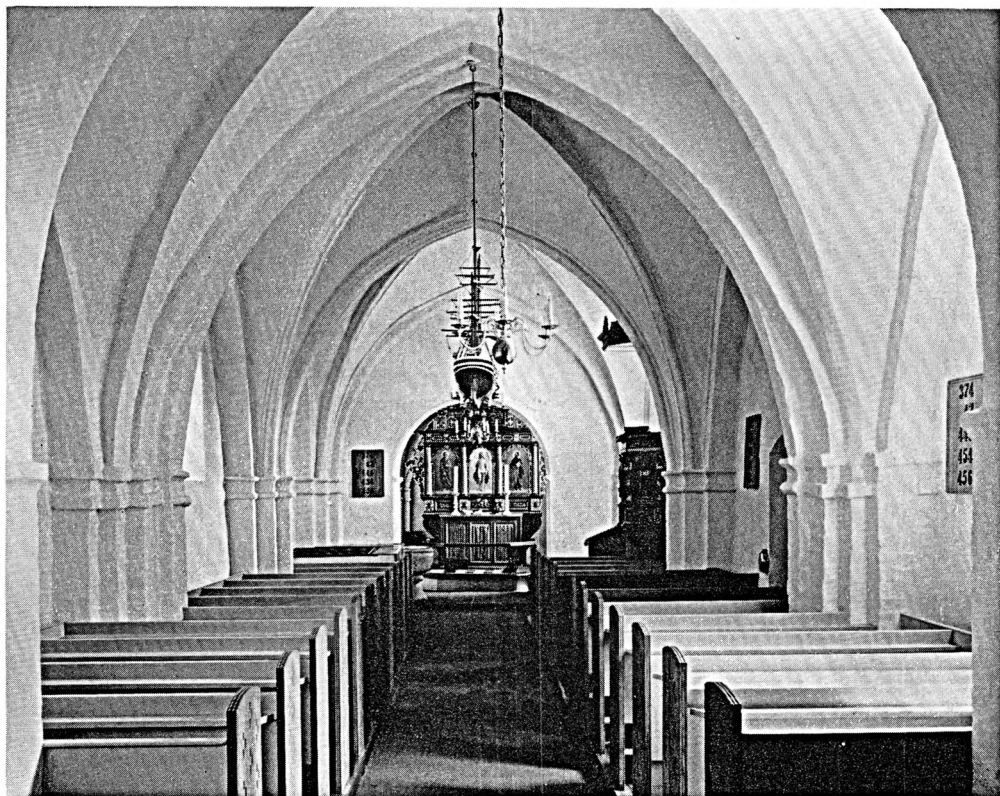

Fig. 3. Oppe Sundby. Indre, set mod øst.

L.L. 1961

I det *indre* er den rundbuede *korbue* med hulkantet kragbånd 198 cm over korgulvet efter formen at dømme oprindelig, omend dens stærkt overpudsede tilstand hindrer en nærmere vurdering, ligesom det er uvist, om den »senere opmurede bue i kordøren«, som 1868¹⁶ ønskedes fjernet (jfr. p. 2291f.), refererer til en afstivende undermuring eller en form for skrankemur. Begge afsnit har haft *bjælkelofter*, hvis brædder i hvert fald i skibet har hvilet på bjælkernes overside. Aftryk på triumfmurens østside efter korets vestligste bjælke måler 18 cm; i skibet, hvor der i kampestensmurens overkant endnu er bevaret huller og stumper i en indbyrdes afstand af 60 cm (i syd tælles fire, i nord seks) stammende fra de ved hvælvslagningen afsavede bjælker — svinger de som oftest kvadratiske bjælkesnit mellem 14 og 16 cm.

I korets sydvæg en 35 cm høj *gemmeniche*, 115 cm over gulv.

Tilføjelser og ændringer. Hvælv. Inden udvidelsen af den romanske kirke indbyggedes o. 1350—1400 hvælv i kor og skib. De ranke krydshvælv hviler på falsede vægpiller med retkantet sokkel og profileret kragled (hulkant over rundstav, skilt af glat skifte). Rigest er skibets hvælv med spidsbuede helstens skjoldbuer og spinkel rundstav langs kappernes fødselslinie. Gjordbuen er kun

Fig. 4. Oppe Sundby. Indre, set mod vest.

L.L. 1974

halvstens og fremtræder profileret som svær pærestav, hvilket tillige gælder ribberne, der dog nærmest toppen slår over til retkantet halvstens profil. Helstens overribber. Korhælvæet har halvstens skjoldbuer og kvartstensribber.

Inden tilføjjelsen af sakristiet, muligvis i forbindelse med hvælvningen, er korets østafslutning blevet ombygget, jfr. nordmurens østre del af munkesten, omend østgavlens nuværende udformning, i det mindste i det ydre, skyldes senere indgreb, jfr. p. 2291.

Sakristi (fig. 6), o. 1450—1500, af munkesten i munkeskifte over kampestenssyld. De talrige sortbrændte sten, som regelmæssigt veksler med røde i vinduesstik, gesimser og blændingsgavlens skjolde, danner nederst på nord-siden fire ruder. Flankemurene har dobbelt falsgesims. Det tilmurede nord-vindue har form som en rektangulær glug, hvis spejl udvendig er spidsbuet, indvendig retkantet. Østvinduet, som er større, spidsbuet samt med ind- og udvendig fals, er antagelig oprindeligt, omend karmsiderne synes ommurede. Taggavlen er et karakteristisk og smukt eksempel på en gotisk blændingsgavl, nær beslægtet med gavle på sakristierne i Vordingborg (DK. Præstø p. 173, fig. 6) og Hvedstrup samt på tårnet i Glim (begge DK. Kbh. Amt p. 713 og

700, fig. 4 og 1). Fem af de syv højblændinger tvillingdeles af halvstensstave, brudt af skjolde i vekslende stillinger samt enkelt cirkel. Blændingerne, som afsluttes med trappestik, i midten dog spidsbuer under cirkelblænding, korresponderer med kamtakker, hvis bryn er fornyede. Afrappet forstærkning på gavlens indvendige side. Rummet, der har adgang fra koret ad en samtidig, fladbuet og til begge sider falset dør, overdækkes af et jævngammelt krydshvælv med spids helstens skjoldbue mod kormuren og toprude. 1942⁶ åbnedes en fladbuet dør i vestmuren.

I 1400'rne, efter hvælvslagningen i det romanske skib, nedbrød man vestgavlen, for at der til skibet kunne føjes en *vestforlængelse*. Dette afsnits mure er over flad kampestenssyld opført af munkesten i munkeskifte udvendig, indvendig af kampesten, som antagelig er genanvendt materiale. Nordmuren har aldrig haft vindue, og sydsidens er borttaget af senere indsat vindue. Den vestre taggavl (fig. 5), som nu står under tårnet, har trinkamme, hvorunder tre spidsbuede højblændinger med pudset og hvidtet bund¹⁷. Forlængelsen overdækkes af et med ydermurene samtidigt hvælv, som er en simplere og lavere udgave af skibets: Kragleddene er dobbelte, men retkantede som ribberne, og kapperundstavene mangler.

Ved *tårnets* opførelse i 1500'ernes første halvdel blev det forlængede skibs vestmur brudt af en spidsbue med hulkantet kragbånd, taggavlen forstærket indvendig med en påforing, og i dens midterblænding (jfr. fig. 5) åbnedes en fladbuet indgang til loftsrummet. Materialet er munkesten i munkeskifte over kampestenssyld; sortbrændte sten i de ikke skalmurede sider (vest og nord) danner forneden rudemønstre.

Tårnrummet har spareblændinger, af hvilke den nordre er falset og overdækkes af et i væggene indbygget krydshvælv med halvstensribber og kraftigt buklede kapper. Ingen overribber, men enkelte trinkamme mod trappeopgangen. Nordsidens trappehus har halvtæg og dobbelt falsgesims over bindertænder. Fladbuet under- og overdør samt teglstensspindel med loft af fladbuede binderstik. I det mørke mellemstokværk er der sekundært brudt en fladbuet lysåbning i nord, énsidig smiget mod smal udvendig glug. Klokkestokværket har mod alle fire verdenshjørner to falsede, fladbuede glamhuller. De østvestvendte gavles rige blændingsdekoration varierer et skema (»vindueskrydstypen«), kendt fra en række andre nordsjællandske kirker som Esbønderup, Blistrup, Tibirke og Melby (p. 1016, 1264, 1321, 1611 og 1616 med fig.). Et særkende for Oppe Sundbys gavle, der i øvrigt ikke er fuldstændig identiske (vestgavlens øvre cirkelblændinger skyldes dog muligvis ommuringer), er først og fremmest en siksakmuret bund i midterblændingens nedre del. Flankemurene har dobbelt falsgesims.

Våbenhuset, hvis relativt spinkle mure er opført af munkesten i munkeskifte,

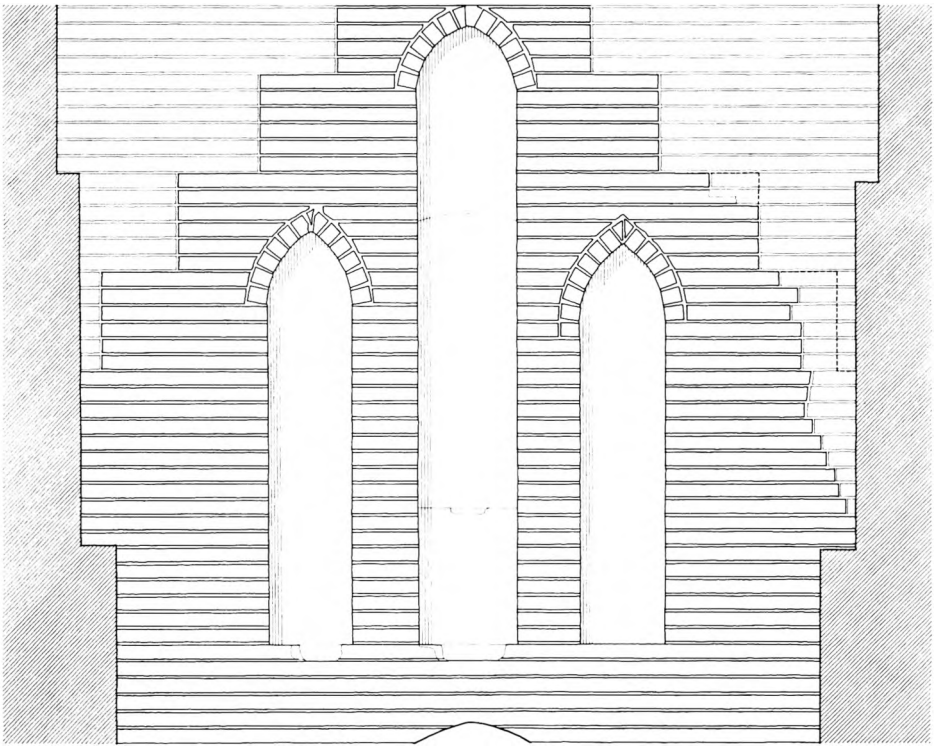

Fig. 5. Oppe Sundby. Vestforlængelsens blændingsgavl. 1:50. Målt af Jens Hald Jensen 1974 (p. 2290).

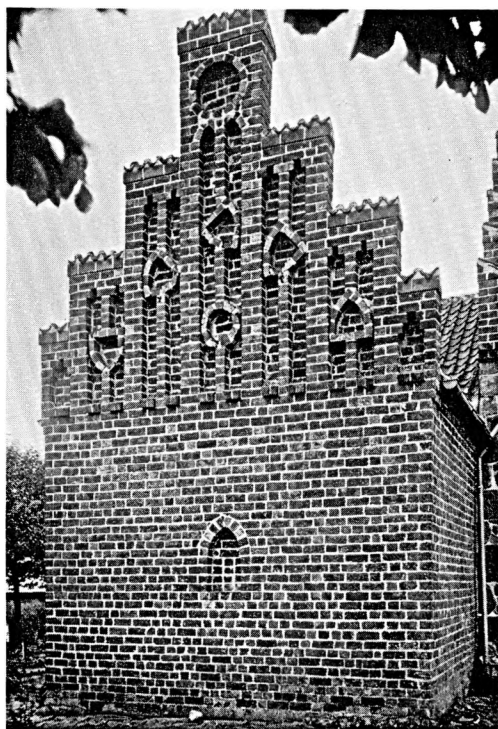
er muligvis middelalderligt, omend alle daterende detaljer er forsvundet. Den fladrundbuede dør stammer fra 1769⁷, østvindue¹⁶, blændingsgavl og muligvis tillige falsgesimsen fra restaureringsarbejder o. 1870.

Af mere væsentlige *eftermiddelalderlige ændringer* og reparationer kan nævnes følgende: 1714⁹ reparerede muremester Lars Eriksen, København, bl.a. tårnets brøstfældige sydvesthjørne. 1832¹⁸ indsattes korets spidsbuede støbjernsvindue og fra samme tid stammer skibets¹⁹ samt formentlig tillige vestforlængelsens og tårnets. Det er tænkeligt, at de arbejder muremester D. Klein, København, 1841¹⁸ udførte på sydsidens gesims og et hjørne af kirken, som omsattes i kamp og tegl, også har berørt korets østgavl med dens rundbuede vinduesblænding.

Som kirken står nu, er den i høj grad præget af de fornyelser, som gennemførtes o. 1870 under ledelse af muremester Wienberg²⁰: Tårnets sydside skalmuredes, de pudsede og rødkalkede mure afrensedes og omsattes (jfr. indridset »1870«, skibets sydside) for korets og skibets vedkommende med rundbuede vinduesomfatninger i det ydre. Kor, skib og våbenhus forsynedes med nye taggavle, ligesom de nævnte afsnits dobbelte falsgesimser vel stammer fra samme lejlighed. I det indre, som står hvidkalket, ændredes og regulariseredes

syddør og korbue (jfr. p. 2287f.), gulvene i skibets midtergang og våbenhuset belagdes med sorte og røde kvadratiske fliser⁶. — I stolestaderne og sakristiet er der bræddegulv, mens korgulvet, der er et trin hævet over skibet, har gule, kvadratiske fliser. Nyere fyrretræstagværker og brun-røde vingetegl på alle tage; korets og skibets fra 1971⁶.

†*Kalkdekorationer.* Hans Nielsen, Ganløse, malede 1740 et gardin om altret. 1747 fik hvælvingernes piller og buer en rød marmorering⁷, som ifølge delvis afdækning 1911 var udført med røde og grå farver⁶.

Ivar Hertzsprung 1898

Fig. 6. Oppe Sundby. Sakristi ved korets nordside, set fra nordvest (p. 2289f.).

INVENTAR

Oversigt. Kirken har bevaret adskillige minder om middelalderen. Ældst er den romanske granitfont; fra gotisk tid stammer korbuekrucifikset og en gravsten lagt over Andreas Ingversen. En meget smuk Mariafigur afleveredes 1894 fra Frederiksborg slots bygningsinventarium til Nationalmuseet. De i amtet ofte forekommende foldeværkskæringer fra 1500'ernes sidste halvdel ses på alterbordsforsiden. I 1600-tallet anskaffedes altertavle, stager, prædikestol fra Bernt snedkers værksted foruden et usædvanligt dåbsfad med graveret fremstilling af Jesu dåb. Fra 1700'erne er hverken timeglasset, indkøbt 1742, eller skriftestolen, udført 1753, bevaret, lige så lidt som man fornemmer den gennemgribende nystaffering, der udførtes af Hans Nielsen fra Ganløse, og som omfattede en marmorering af de væsentlige inventarstykker, som fik grønt rammeværk med røde lister²¹. 1800'erne repræsenteres af dåbskanden af den så ofte forekommende slangehankstype, alterkalk og disk fra 1830 samt pengeblok fra 1844, udført af snedker H. C. Rugaard²².

Alterbord, middelalderligt, muret af munkesten, tyndt berappet og kalket. 148x93 cm, 124 cm højt over nuværende gulv og med lille, firkantet gemmeniche i bagsiden, som står 80 cm fra korets østvæg.

†*Sidealterbord*. Rester fundet under skibets nordøstre vægpille.

Alterbordsforside (fig. 7), fra 1500'ernes anden halvdel, af fyr, med tre foldeværksfyldinger, der er indbyrdes forskellige. 156 cm bredt og nu 93 cm højt; det bemærkes, at den yderste rammeliste er borte. De to sidefyldinger er beslægtet med forsiden i Sigerslevvester (p. 2224, sml. også Græse p. 2202). Nystafferet med rødt og lysegrønt efter oprindelige spor. Alterbordets sider er beklædt med nyere paneler, formentlig leveret af snedker H. C. Rugaard, Frederiksborg, 1844²².

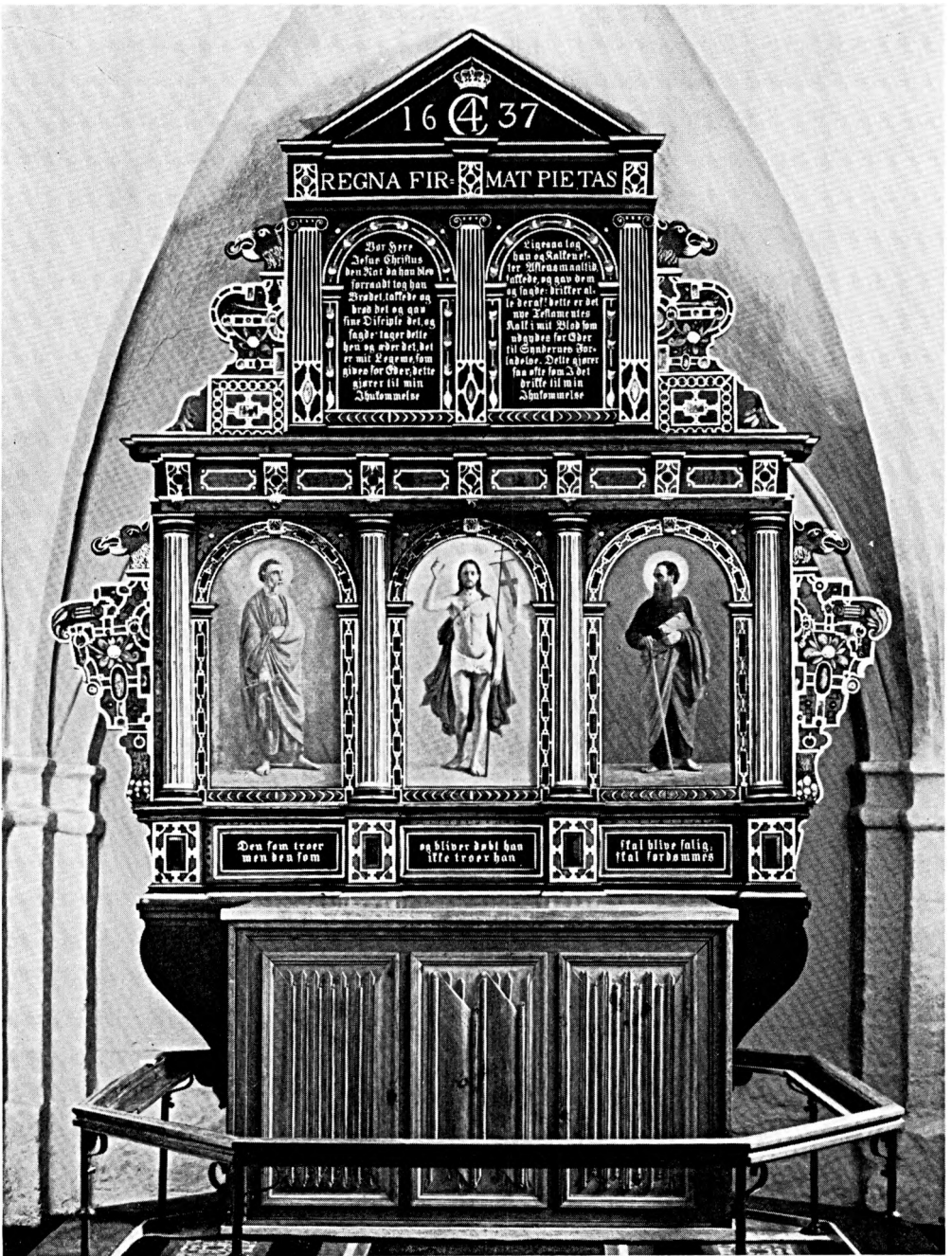
† *Alter klæder*. 1616 indkøbtes rødt engelsk og guldkniplinger til et alterklæde¹³. Der omtales kun røde klæder, 1724 af kamelhårsplys med kgl. navn, krone og årstal stukket med massivt solv⁷, 1804 af plys og 1827 med kongens ciffer og krone¹².

Altertavlen (fig. 7), fra o. 1600, er et renæssancearbejde, der i opbygning svarer til tavlerne i Alsønderup fra 1599 (p. 1446) og Orø (nu Holbæk amt), samt i nogen grad Strø (p. 1492). Toskanske halvsøjler deler storstykket i tre arkadefelter med nyere malerier. Postamentet tredeles af fremspring under søjlerne, mens gesimsfrisen deles af syv konsoller med udskåret kassetteværk. Storstykkets felter har ramme dekoreret med skællagte blade forneden og med kassetteværk på pilastre og bueslag. Vingerne smykkes af renæssanceskæringer og ender foroven i rovfuglehoved svarende til Alsønderuptavlens. Topstykket har to arkadefelter flankeret af kannelerede, joniske pilastre med prydbælte. Vingerne afsluttes af rovfuglehoved svarende til storvingernes; forneden er der et firkantfelt med udskåret kassetteværk. Gesimsfrisen, der bærer trekantgavlen, har tre konsoller som storgesimsens. På alterbordets sider er anbragt nyere vinger til at støtte tavlen.

Tavlen står i rensat eg med moderne, partiel staffering, mest guld, samt lidt grønt og blå på frugter og bosser. I postamentet moderne, forgyldt fraktur på sort bund: »Den som troer . . .« (Mark. 16,16) og i topstykkets frise Christian IV.s valgsprog med versaler: »Regna firmat pietas« (»fromhed styrker rigerne«). I gavlen kronet C4 flankeret af 1637 henvisende til en staffering eller reparation, muligvis galt opmålet for 1632, som Hofman anfører⁵. I storstykkets tre arkadefelter er der *malerier*, olie på lærred, 91,5x49 cm, sign. F. C. Lund 1870²³; de forestiller den opstandne Kristus samt Peter og Paulus. Her har der oprindeligt været malede skriftsteder, således som det endnu er tilfældet i topstykket: »Vor Here Jesus Christus den nat . . .« (1. Kor. 11,23) og i det andet felt: »Ligesaa tog han og kalken efter aftensmaaltid . . .« (Luk. 22,20). På bagsiden af topvingerne er der med gult malet Christian 6.s og Christian VIII.s initialer sammen med årstallene 1745²¹ og 1844 refererende til reparationer²².

Som allerede nævnt svarer tavlen i opbygning til tavlerne i Alsønderup og Orø, og skæringerne er nær beslægtet med disses. Ingen af stederne haves oplysning om mesteren, og en henføring er vanskelig, især da der ikke indgår figurer i udsmykningen. Bernt snedkers værksted i Slingerup, der bl.a. har leveret prædikestolene både til kirken her og til hovedkirken i Frederikssund²⁴, samt til Alsønderup, er foreslået som mulig leverandør af sidstnævntes altertavle og tavlen i Strø. Den for Bernt snedkers værksted så karakteristiske rammeform på prædikestolsfelterne genfindes imidlertid ikke på nogen af altertavlerne, i hvert fald kun i tillempet form. Derimod er flere enkeltheder fælles for tavlerne, f. eks. som nævnt under Strø motivet med tregrupper af skællagte skiver trukket på en snor, der også findes på Orø-tavlen, og det spinkle, åbne kassettemønster, som ses på postamenter, rammer og prydbælter.

(†) *Sidealtertavle* (fig. 11). *Maria med barnet, o. 1425, siden 1894 i Nationalmuseet (inv. nr. D 3038). Mariafiguren, der er 129 cm høj, har mistet højre hånd; barnet mangler begge arme, der har været påsat, samt højre fods tær og venstre ben fra knæet. På hovedet bærer Maria en krone, hvis øverste del er savet af; nær dens øvre kant er der med regelmæssige mellemrum boret huller, og i nogle af dem sidder rester af trædyvler. Ved konservering 1933 fandtes i figurens hoved 13 rødmalede træperler og noget guldflitter. Et langt hovedklæde falder ned over Marias skuldre. Hun er iført lang kjortel og derover en kappe, som hun løfter op i med højre hånd; et hul viser, at den har været holdt sammen af et spænde. Forneden stikker spidsen af hendes sko frem. På venstre arm bærer hun det nøgne Jesusbarn, hvis hår er skåret i flade proptrækkerkrøller. 1952 konserveredes figuren af N. J. Termansen, der fandt rester af oprindeligt staffering; både Maria og barnet har haft kødfarve og forgyldt hår. Marias hovedklæde var hvidt, kappen ligeledes, med en forgyldt

I., L. 1901

Fig. 7. Oppe Sundby. Alterbordsforside med foldeværksfyldinger (p. 2293) og altertavle fra o. 1600 med malerier sign. F. C. Lund 1870 (p. 2293).

bræmme langs kanten og blå foer. Ilendes kjole har rester af cinnober; den har været smykket med malet ornamentik, hvortil er brugt guld, grønt og en

okker- eller neapelgul samt en mørk farve. Sorte sko og grønt jordsmon. Figuren er med rette blevet sammenholdt med Johannes Junges Niendorf-madonna og andre kvindeskikkelser²⁵.

Altersølv. Kalk, 1830, med cirkulær fod, der har attisk slyngbånd over den glatte standkant. Trindt skaft og fladtrykt knop med blomster holdt sammen af båndsl yng. Det ret høje bæger smykkes forneden med krans af akantusblade; på siden Frederik VI.s kronede monogram over 1830, flankeret af »Oppe-sundbye Kirke« med graveret skriveskrift. 23 cm høj. Under bunden fire stempler, mestermærke IM i liggende oval for Peder Jacob Malmberg (Bøje 919), Københavnsmærke 1830, guardeinmærke for Jacob Gregorius Graah Fabricius og månedsmærke, krebsen. Ifølge kirkens regnskaber var det J. A. Sivertsen, København, der af den gamle kalk forfærdigede en ny med disk på 40 lod 3 kvint (ca. 625 gr.), mens I. Saldan leverede mahogny-futteralet dertil¹⁸. Kalken svarer til P. R. Eggersens (Bøje p. 120) i Kappel (DK. Maribo p. 310 og fig. 4), Snostrup (p. 2316, note 35) og Dråby (Horns hrd.). Samtidig, glat, forgyldt *disk* med samme stempler som kalkens. †*Altersølv*. På kalk og disk⁵ stod: »Ao 1644 da velbyrdig Hans Wlrich Gylldenlöwe var slotsherre, hr. Claus Bertelsøn sognepræst, og Peder Laurissøn kirkeværge«²⁶.

Vinkande, 1837, af kgl. porcelæn, sort med guld kors¹². *Skål*, hvid med guld-kors, fra Bing og Grøndahl. På altret.

Alterstager, 1600—50, barokke, med hvælvet, profileret fodskål og rigt, blødt profileret skaft, dyb lyseskål med lysetorn af messing. 42 cm høje. Formentlig de stager, der er nævnt i inventariet 1662 tillige med endnu en messingstage²⁷.

†*Messehagler* er første gang nævnt 1618¹³ og var både dengang og senere altid røde²⁸, 1753 af fløj l med kors og kanter af sølvgalon⁷.

† *Primklokke* nævnt i inventariet 1618¹³.

Alterskranke, femsidet; de runde smedejernsstandere fra 1700'rne har fladtrykt knop på midten og nyere hjerteformede volutter under håndlisten.

Døbefont, romansk, af granit, af Roskildetype (jfr. Mackeprang: Døbefonte p. 405) og svarende til bl.a. Sigerslevvester (p. 2227) og Ølstykke (Ølstykke hrd.). Den keglestubformede fod har ansats til rundstav forneden. Kummen, der er hugget for sig selv, har rundstav nederst og næsten lodrette sider samt tovsnoning ved den øvre kant. I bunden er der stort afløbshul, som munder ud på den ene side af foden. Tvm. 82,5 cm. På kummens sider ses spor af rød og gul bemaling, som dog næppe er oprindelig; herover rester af grå stenfarve. I korbuens nordre vange, til dels indmuret.

Dåbs fad (fig. 8), 1600'rne, af messing, med en graveret dekoration i stedet for som vanligt en dreven. Scenen viser Jesu dåb efter stik af Bernhard Salomon (o. 1506/10—o. 1561)²⁹. Langs den yderste rand smykkes fadet med en stemplet dekoration, mens kanten i øvrigt har graveret bladslyng med bladværk³⁰.

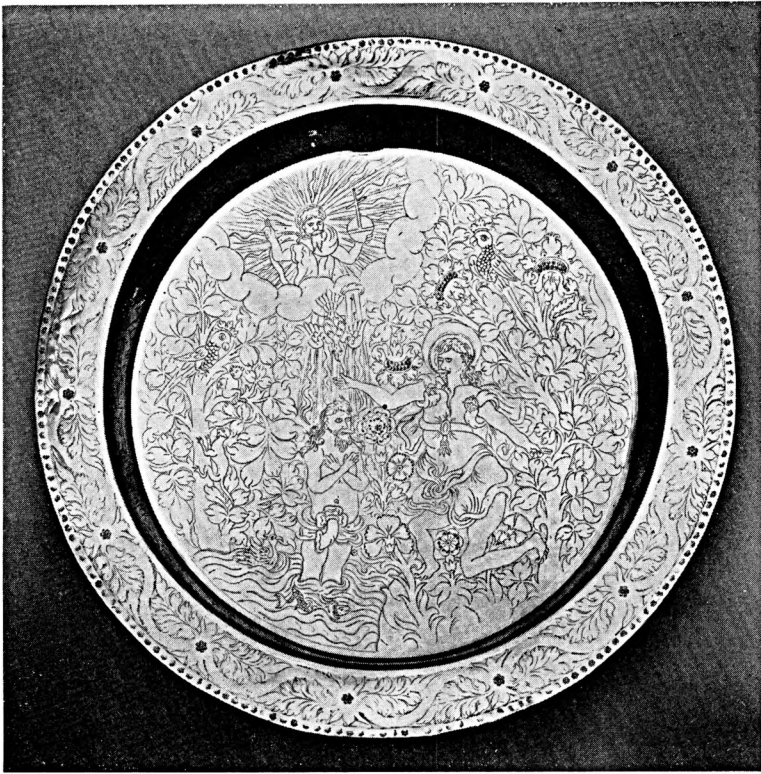

Fig. 8. Oppe Sundby. Dåbsfad af messing (p. 2296).

L.L. 1961

Dåbskande, 1829, af tin, af den i amtet almindeligt forekommende slangehankstype (jfr. Tibirke og Kregme p. 1329, 1570). På korpus Frederik 6.s kronede initialer, på låget graveret skriveskrift: »Oppesundbye Kirke 1829«.

†*Fontelåg* er kun omtalt 1748, da Hans Nielsen, Ganløse, marmorerede det⁷.

Korbuekrucifiks (fig. 9), unggotisk, 1250—1300, beslægtet med krucifikserne i Ramløse og Strø (p. 1352, 1498). Figuren er 113 cm høj og hænger på oprindeligt korstræ, 214x172 cm. Den ret velbevarede figur har næsten glat hår; det kan ikke afgøres, om hovedet har haft kongekrone eller tornekrone. Ansigtet vender fremad; i hageskægget er antydning af en tvedeling ligesom på figuren i Ramløse. Armene er skråt strakte, ribbenene markerede med brystvunde i højre side. Det lange lændeklæde har vulst og snip i højre side; klædet dækker venstre knæ, men lader det højre frit. Fødderne er korslagte med en nagle igennem. Kroppen er let svajet. Korstræet smykket af skæringer, en gren med modstillede blade, som symboliserer livstræet, og langs kanten en profilliste. I enderne er der firkantfelter med evangelistsymboler, oksen for Lukas forneden, englen med skriftbånd for Matthæus foroven, ørnen på Kristi højre side for Johannes og løven på hans venstre for Markus.

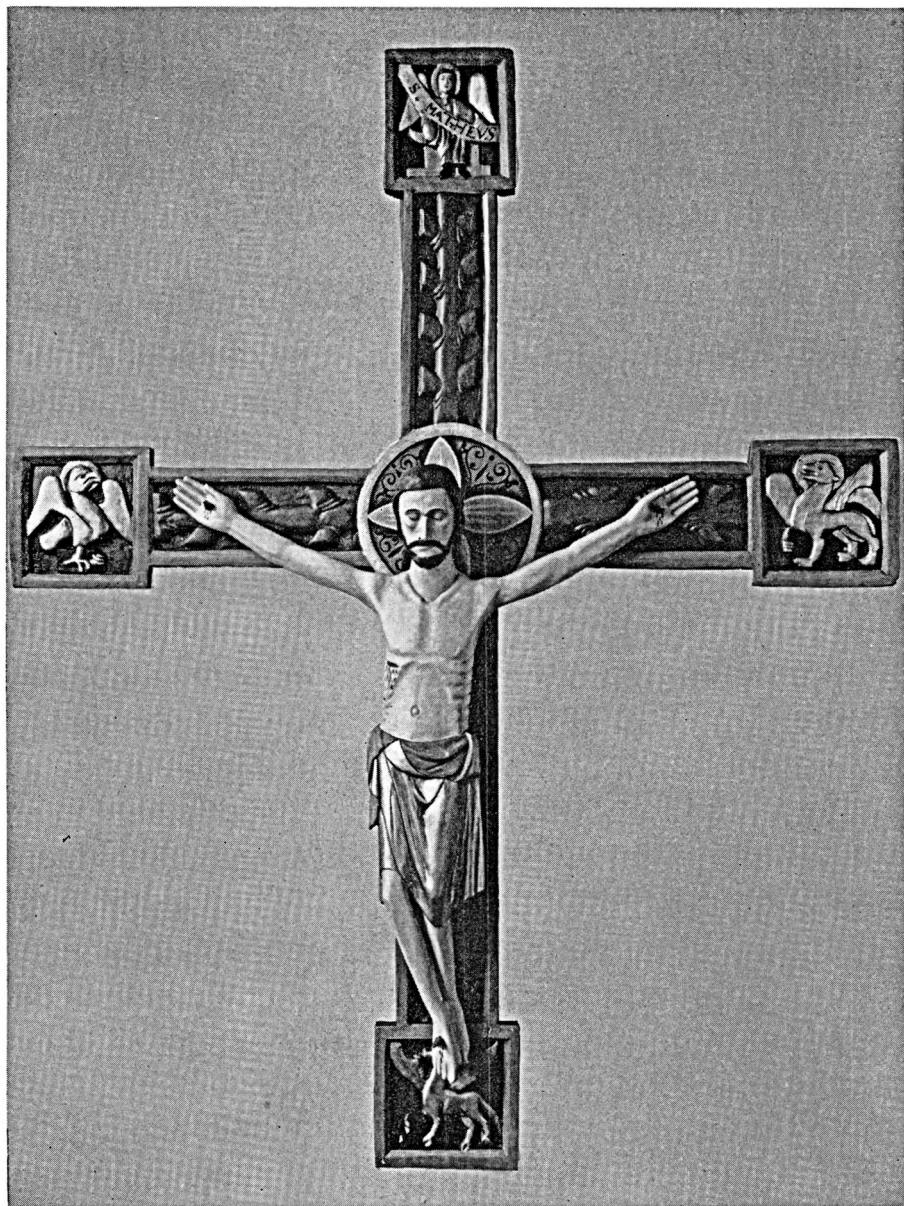

Fig. 9. Oppe Sundby. Korbuekrucifiks (p. 2297). n.j.Termansen 1947

1947 blev krucifikset restaureret af N. J. Termansen, der ved denne lejlighed konstaterede fire farvelag, hvoraf det inderste var den oprindelige staffering på kridtgrund. Da der kun var bevaret meget få rester heraf, var det tanken at lade krucifikset stå umalet. Dette var imidlertid ikke muligt på grund af træets dårlige tilstand, hvorfor den oprindelige staffering med tempera på en

tyk kridtgrund genfremstilledes. I korsskæringen, hvor den ikke fandtes, maledes et kors i guldfarvet sølv på blå bund med omløbende kant³¹. Korstræets bund er caput mortuum og greneværket grønt. Evangelisttegnene er malet med guldfarvet sølv på caput mortuum bund; på englens skriftbånd yngre, sorte versaler: »S. Matthevs«. Kristi hår er brunt, ansigt og krop er kødfarvet, lændeklædets foer blå smalte, på forsiden fandtes intet farvespor.

Krucifikset hang indtil o. 1870 over den søndre dør³², hvorefter det flyttedes til en niche i tårnrummet. Nu på skibets nordvæg, østligste fag.

Prædikestol, o. 1615, beslægtet med bl.a. Lille Lyngby, leveret 1614 af Bernt snedkers værksted i Slangerup, og Alsønderup (p. 1519, 1450, sml. også altertavlerne p. 1514 og 1446). Stolen består af fire fag og er opbygget på samme måde som værkstedets øvrige med den karakteristiske ramme i storfelterne og herindenfor, stående på konsol, en evangelist med sit symbol; regnet fra øst mod vest er det Mathæus, Markus (fig. 10), Lukas og Johannes. De er formentlig skåret af den samme snedker som evangelisterne på Lille Lyngbystolen³³. Prædikestolens storfelter adskilles af skiftevis mandlig og kvindelig herme, som også minder om Lille Lyngbys, og om to hermer fra Græse (p. 2206).

Underbaldakinen er glat med beslagværk på ribberne. Den ottekantede stolpe derunder er formentlig ligesom den øverste del af *opgangen* fra 1753 leveret af Jens Christensen, Farum⁷. Nederste del stammer fra 1869¹⁶.

Den sekssidede himmel har små topstykker på de fem fremadvendte sider, det midterste med Christian 4.s monogram³⁴. På undersiden er der listeværk med malet due i det kvadratiske midtfelt.

Stolen står med en sekundær, broget staffering og indskrifter med moderne, forgyldte versaler på blå bund, i frisen: »Salige ere ... Luc. 11c« og i postamentfelterne: »Opløft din røst ... Esai: 58 c«, »I dag naar ... Hebr. 3 c:«, »dersom endog en engel fra himmelen .. Gal. 1 c.« og »Kommer til mig ... Math. 11c.«.

†*Timeglas* købtes 1742 hos kgl. sejlmager λVestphael⁷, antagelig svarende til det eksisterende i Ølsted (p. 1549). Det fandtes endnu 1773⁵.

Stolestader fra 1951, efter tegning af arkitekterne Karen og Ebbe Clemmensen¹⁴. De afløste et stolesæt på 30 stole, som var udført 1844 af snedker H. C. Rugaard, Frederiksborg¹⁸, og svarede til stolene i Sigerslevvester (p. 2228).

†*Skriftestol* fra 1753, udført af Jens Christensen, Farum; den var femsidet med panel rundt om²¹. I sakristiet.

†*Slab* til bøndernes gevær nævnes 1764, tillige med et skab i sakristiet³⁵.

†*Pengeblok*, 1844, udført af snedker H. C. Rugaard²². †*Pengetavler*, tre er nævnt i inventariet 1764³⁵, måske de samme, der eksisterede endnu 1834¹², og som fornyedes 1844²².

L.L.1961

Fig. 10. Oppe Sundby. Prædikestolsfelt med evangelisten Markus (p. 2299).

Dørfløj, fra 1700'ernes anden halvdel, flammeret på ydersiden, hvor den er blå, mens den indvendige, glatte side er rød. Til våbenhuset.

†*Lås*, 1600'erne, enkel kasselås fandtes 1961 på døren mellem kor og sakristi.

†*Pulpitur* er første gang nævnt 1714 i forbindelse med anskaffelsen af to nye bænke dertil⁹. 1844 blev det taget ned²².

Orgel, anskaffet 1872, formentlig bygget o. 1825—50. Instrumentets bygmeister er ukendt, men det må stamme fra samme værksted som Det kgl. Teaters gamle positiv (nu i Vodder, Tonder amt), der sandsynligvis er identisk med det lille orgel, Frederik Hoffmann Ramus (1798—1873) leverede til teatret

1841. Et manual med fire stemmer: Gedakt 8', Viola de Gamba 8', Fløjte 4' og Oktav 2'. Viola de Gamba 8' er rimeligvis indsat o. 1872. Mekanisk sløjfevindlade med ophængt trakturmekanik. Elektrisk luftforsyning og belysning forefindes ikke. Bælglægget ligger i underdelen, medens hele pibeværket er anbragt i den kun 65,5 cm dybe overdel. I siderne fire håndtag til brug ved transport. Orgelhuset gråmalet med forgyldte ornamenter af træ og stuk, spor af ældre bemaling. Façaden, der kan åbnes, har sølvmalede træ-atrappiber; den øverste, udskaarne del er en senere tilføjelse. Ved sydvæggen i tårnrummet, stod oprindelig i degnestolen i skibets nordøsthjørne³.

Salmenummertavler, to nye, af blankt, lakeret fyr, med søm til ophængning af metalnumre. 1801 anskaffedes tre †*salmenummertavler* til Oppe og Ude Sundby (Frederikssund); de var forarbejdet af Diderich Thien, København¹². 1844 leverede H. C. Rugaard to²², måske dem der ses på ældre interiørfotografi (NM.); de var glatte med gavlformet, øvre afslutning, sorte og havde løse numre.

Lysekroner. 1) Skænket 1687 ifølge graveret versalindskrift på den runde hængekugle: »Ao 1687 H: Christian: Brochmand: Gudmandsøn: oc: hans: kiere: hustru: Mette: Mandix: Da: Niels daatter: hafver: gifved: denne: liusekrone: her: til: kircken: i Oppe Sundby«³⁶. Den enkle kuglekrone er muligvis fra århundredets første halvdel; fra det barokke skaft udgår to gange seks enkle, s-formede arme med delfinhoved på midten og med flade lyseskåle; nedre rækkes er fornyede ligesom en del af lysepiberne. Topfiguren er en flakt ørn. Ophængningsstangens nederste led er af smedjern og smykkes med roset af rundjern. I skibets 2. fag fra øst.

2—3) Med graveret »Danske Kvinders beredskab 1940—45«.

†*Lysearm*, o. 1650, med bukkeldrevet vægskål og ligeledes bukkeldrevet kugle midt på den rørformede arm, hvis ydre led smykkedes af tovsnoning. Ved prædikestolen endnu 1920. Vægpladen muligvis afleveret til Nationalmuseet (3. afd. kat. nr. F 220). 1773 havde kirken en lysearm ved prædikestolen med indskriften: »A^o 1647 foræret af Lauris Hansøn i Oppesundbye og Hans Hustrue — Bodil Niels Daatter«⁵ (sml. gravsten nr. 2).

Kirkeskib, bark, udført af skipper Hans Christiansen, Oppe Sundby, ophængt i kirken 23. dec. 1936³⁷. Ved skibets restaurering 1969 ændredes navnet fra Elna til Lori. I næstvestligste giordbue.

Sejerværk. Uret nævnes første gang 1662; det bevarede smedjernsværk stammer i sin oprindelige skikkelse utvivlsomt fra samme århundrede³⁸. Døgn-

Fot.INM.

L.L.1961

Fig. 11—12. Oppe Sundby. 11. *Maria med barnet fra (†)sidealtertavle (p. 2294). 12. Gotisk gravsten med yngre randskrift (p. 2304).

værk med timeslagværk, anbragt i »hinandens Forlængelse« i ramme samlet med kiler (højde 102 cm, længde 102 cm, bredde 78 cm). De fire hjørnestivere er forlængede nedefter som udadbøjede ben. Begge værker har trævalser med hesteskoformede spærhager og optræksudveksling. I hele uret er stokkedrev. Gangværket har endnu hagegang med ca. 225 cm langt jernpendul med viserakselbøjle og linse. I de øvre vandrette sidestivere sidder i slagværksiden 15 cm fra midterstiveren to nu udfyldte huller, som kan have båret spindelophængning.

Viserværket på forreste taphulstiver består dels af hjul fra den gamle timeviserudveksling, dels af et par nye støbejernshjul. Hagevælle, ganghjul og mellemhjul har nyere påboltede bøsninger. Hele slagværket er flyttet 9 cm ned, formodentlig i forbindelse med ændring af gangværket fra spindelgang til hagegang. De tomme firkantede bøsningshuller sidder endnu tilbage i den bageste taphulstiver. Centralstiveren bærer ikke præg af ændringerne i urets disposition og er sikkert helt fornyet. Slagværksudløsning ved kilen på valsehjulsaksel, to gange for hver omdrejning. Tosidig udløsningsmekanisme med profileret ifaldsarm. Seks hammerløftestifter med blindfælg. Slagskiven har let svejfede egre. Vindfangets spærværk er gammelt, men vingerne fornyede. I loftet over værket sidder træruller til styring af klokkeerbene. Urhammer med kugleformet hoved. Jernlodder³⁹. Værket står på en træplatform — urhusets⁴⁰ bræddevægge mangler — lige under mellemstokværkets loft op mod sydmuren lige ud for skiven, der er af kobber, rund og hvidmalet med sorte romertal, opsat 1972 som kopi af den foregående⁴¹ i forbindelse med installation af elektrisk uranlæg (fabrikat Westerstrand).

*Klokker*⁴². 1) 1572, oprindelig støbt til Ganløse kirke⁴³, jævnfør indskriften med reliefversaler om halsen: »Her Gregers sogneprest oc Christen Mortenszøn oc Eske Rasmvzøn Kierkeverige til Ganløse kiercke lodt støbe denne klokke midt mening (!) mansz samptycke anno 1572«. Den tolinjede indskrift er anbragt mellem tre rammelinjer; under den nederste findes et rundt, ulæseligt aftryk af en mønt, 2,5 cm i tv. Klokkelegemet er glat med tre rammelinjer ved overgangen til slagringen og to forneden på samme, samt to over indskriften. Tv. 90 cm. Klokken svarer til nr. 2 i Slangstrup (p. 2085), hvor Gert van Mervelt er foreslået som mester; ifølge indskrifterne har han støbt klokkerne i Karlebo og Lillerød (p. 898, 1975), der dog begge ved deres udsmykning adskiller sig fra Oppe Sundby og Slangstrup.

2) 1632, støbt af Hans Kemmer ifølge den tolinjede indskrift med reliefversaler om halsen: »Verbvm domini manet in æternvm si devs pro nobis qvis contra nos her Iørgen Hansen y Svndby Fans (!) Sørensen anno 1632 støbdt mich Hans Kemmer« (»Herrens ord bliver evindeligt, hvis Gud er for os, hvem kan da være mod os hr. Iørgen Hansen i Sundby F(r)ans eller Hans Sørensen år 1632 støbte Hans Kemmer mig«). Tv. 105 cm. Klokken svarer til nr. 1 i Uvelse (p. 2161). De seks marnerydes af skæggemasker. — Ophængning ved August Nielsen Roslev 1941.

1602 afgav kirken en *†klokke* på 16 lispd.⁴⁴.

Klokkestol, 1869¹⁶.

GRAVMINDER

†*Muret begravelse* forsynedes 1742 med et par nye lemme⁷. Ifølge Thuraahs samlinger til en beskrivelse af Danmark var Christian Brochmann (Gudmandsen, præst ved kirken 1671—96) begravet heri, »men der er ingen skrift på hans kiste«. 1773⁵ meddeler Hofmann, at hr. Lemmings to hustruer lå der (sml. lysekrone og kisteplade)⁴⁵. Den murede begravelse, som var under skriftestolen i sakristiet, er sidste gang nævnt 1805¹².

Gravsten. 1) (Fig. 12) o. 1325, gotisk. Trapezformet, lys, grå kalksten, 203 x 88—72 cm, med yngre randskrift: »Andreas Yngvari iacet hic cu(m) cec ... uxore sua p(re)dilect(a)« (»Andreas Ingversen ligger her med sin fortrinlige hustru Ce(cilie)«) med fordybede minuskler mellem rammelinjer. På stenens øvre halvdel er indhugget et bomærke, en cirkel med et kors, hvis lodrette streg er forlænget ud over cirklen både foroven og forneden. Stenen er revnet på tværs, omtrent på midten. I skibets midtgang, til den 1899 flyttedes ud i våbenhuset.

2) 1632. Sise Ibsdaater, Lavrs Hansøns hvstrv (sml. †lysearm). Kalksten, 135x84 cm, med fordybede versaler i fire linjer foroven på stenen. På den nedre halvdel ses et bomærke, lodret streg delt af tre vandrette i skjold flankeret af årstallet. I våbenhuset.

†*Ligtræ.* 1801 betales for et ligtræ over Peder Johansen¹².

Kisteplade, 1756. Sophie Christiane Lemming f. Spärck, født 1734 på Hirschholm (!) slot, opdraget på Friderichsborg slot, død i Udesundbye præstegarden (!) 11. maj 1756, 22 år gammel (sml. †muret begravelse). Oval kisteplade af kobber, 37 x 26,5 cm, med graverede versaler. I våbenhuset.

KILDER OG HENVISNINGER

Ved embedet. Oppe- og Ude-Sundby pastorat. Embedsprotokol ca. 1779—1927. Forhandlingsbog for Menighedsraadet for Oppesundby 1904—61. — Se i øvrigt arkivalier for Frederiksborg amt i almindelighed p. 30.

Nationalmuseet. Indberetning af I. Hertzprung 1898 (bygning), C. A. Jensen 1920 (bygning), suppleret af Elna Møller 1974, V. Hermansen 1920 (inventar), suppleret af Hugo Johannsen og Erik Moltke 1970, N. J. Termansen 1947 og 1952 (krucifiks og Mariafigur). Bygningsbeskrivelse ved Hugo Johannsen, inventarbeskrivelse ved Marie-Louise Jørgensen, sejerværk ved Hans Stiesdal og orgel ved Ole Olesen.

Fyldige *udskrifter* af arkivalier kirken vedr. findes i NM.

Tegninger. NM. Gravsten over Andreas Ingversen ved S. Abildgaard.

¹ Repert. 2. rk. nr. 724. ² Landebogen p. 180. ³ LA. Kongelige bygningsinspektører: Meldahl. Domænekirkerne pk. XXII—XXIII. ⁴ Kgl. Bibl. Uldall 186 fol. I, 62.

⁵ NM. 2. afd. Håndskrifter. Hans de Hofman: Siellands Kirckers etc. Beskrivelse.

1755—73. Tom. 1. ⁶ Korrespondance i NM. ⁷ RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirkerghsk.

1721—80. Sjællandske rytterdistrikters kirkerghsk. ⁸ RA. Rtk. Udskrift af kirkekassens rgsk. ⁹ RA. Rtk. Rev. rgsk. Kirkerghsk. 1713—19. Sjællands stifts kirkerghsk.

¹⁰ Eksempler på lignende riste, men med synlig grav og eventuelt tillige karmtræ, ses i Gloslunde (DK. Maribo p. 353, fig. 2) og Ringsted S. Bendt (DK. Sorø p. 111). ¹¹ LA. Bispearkivet. Indkomne sager: 1657—1737. Lyng-Frederiksborg hrd. ¹² RA. Rtk. Rev. rgsk. Amtsgsk. Frederiksborg amtstue. 1797—1848. ¹³ RA. DaKanc. Seks års kirkeresk. ¹⁴ Ved embedet. Forhandlingbog for Menighedsraadet for Oppesundby 1904—61. ¹⁵ LA. Sjællands stiftsprovstearkiv. Lyng-Frederiksborg, Ølstykke og Horns hrd.s provsti: 1854—62. Synsprot. ¹⁶ LA. Bispearkivet. Kirkesyn 1862—79.

¹⁷ Et eksempel på en beslægtet, omend anderledes proportioneret blændingsdekoration er korgavlen i Svogerslev, dateret til o. 1450 (DK. Kbh. Amt p. 688, fig. 1). ¹⁸ RA. Rtk. Bygningsadministrationen. 1782—1848. Journal. ¹⁹ RA. Rtk. Bygningsadministrationen. 1821—27. Beregninger og overslag over bygningsarbejder. ²⁰ Indberetning ved I. Hertzprung 1898. ²¹ 1740 renoverede han krucifikset (s.d.), malede skrifte- og degnestol samt alterskranke, og 1745 afskrabede han altertavlens gamle staffing på kridtgrund og malede og forgyldte den på ny. Også prædikestolen og himlen, hvis guld var godt og smukt, forsynedes med »fine« farver og forgyldtes. Året efter malede han et panel i våbenhuset rødt med blå lister og den inderste kirkedør på begge sider rød med hvide lister; på tilsvarende måde sakristidøren og pulpiturets to piller. Også stolestaderne, som senere er fornyet flere gange, blev malet og fonten med fontelåget malet og marmoreret. 1754 marmorerede Hans Nielsen fra Vekso, muligvis samme mand, skriftestolens fyldinger og malede ramkestykkerne lakgrønne med røde lister (jfr. note 7).

²² H. C. Rugaard, Frederiksborg, fremsendte 1844 regning på 30 stolestader, en stol til degnen, en pengeblok, tre ombærende tavler, to tavler med beslag, samt for nedtagning af pulpitur med alle stolestader og reparation af altertavle og krucifiks (jfr. note 18).

²³ RA. Landbrugsministeriet. Domænekontoret. Bygningsdomænejournal. ²⁴ Frederikssunds altertavle er første gang nævnt 1745, men var formentlig samtidig med Oppe Sundbys, da den »i sit træværk bestod af tre store fyldinger«, jfr. p. 660. ²⁵ V. Thorlacius-Ussing i Danmarks Billedhuggerkunst 1950, p. 90. ²⁶ Claus Bertelsen Stenderup var præst ved kirken 1637—57. ²⁷ RA. Rtk. rev. rgsk. Lyng hrd.s kirkeresk. 1661—72. ²⁸ Jfr. note 27 (år 1662) og note 12 (1804). ²⁹ Jfr. Georg Garde: Danske Silkebroderede Lærredsduge fra 16. og 17. Århundrede, 1961, hvor stikket er gengivet p. 275. ³⁰ Lignende fade findes i Bregninge (Holbæk amt) og Hemmeshøj (DK. Sorø p. 750), sml. også Kregme p. 1570, som har både drevet og graveret fremstilling. ³¹ Først tænkte korsskæringens udsmykning fra et yngre lag udbedret, men da den viste sig at harmonere dårligt med krucifiksets gamle staffing, blev en nymaling foretrukket. — 1740 renoverede Hans Nielsen krucifikset jfr. note 21. ³² Jfr. brev af 3. juni 1898 fra Ivar Hertzprung. ³³ En sammenligning mellem disse og topstykkerne på Frederiksborg slotskirkes stolestader fra 1612—16 viser ligheder i den måde, hvorpå ansigtstræk og hår er skåret; her tænkes især på de karakteristiske opstående pandekrøller, som findes på østrækkens gavle nr. 3, nr. 6, nr. 7 og nr. 15 bl. a. ³⁴ Istandsæt 1819 af tømremester Ewald (jfr. note 18). ³⁵ LA. Sjællands stiftsøvrighed. Kgl. kirkers inv. 1764.

³⁶ Præst i Oppe Sundby 1671—96. ³⁷ ITenningsen: Kirkeskibe, i ÅrbFrberg 1952, p. 101. ³⁸ 1662 nævnes: »Et nyt Sejerværk behøver at flyttes«. Oplysningen er ejendommelig, da man må gå ud fra, at sejerværket, hvis det var nyt 1662, var opstillet således, at det ikke skulle flyttes endnu mens benævnelsen nyt kunne hæftes på det (jfr. note 27).

³⁹ Sejerværkets brøstfældighed, som meget af menigheden påråbes, at det dog engang måtte komme i gang, er efter Søren Bentzons syn og angivelse 11. jan. 1708: Skal det fra enden og begyndelsen op og ned repareres med ny hjul, »dref« og »Byssinger«. Ero-stangen er i stykker, viserstangen itu og ganske forslidt, hammerstangen i lige måde forslidt og kæden dertil itu, skal alt sammen så godt som ny gøres, arbejdsløn mindst 20 sldl. Lodder, tridser og tavl er ikke hans arbejde. Solskiven vil ganske gøres af ny, såsom den gamle hænger på fald og ganske er i stykker og forrådnat (jfr. note 11). 1769 omgør Ingvar Hansen i Ballerup kirkens brøstfældige urværk (note 7). Dette arbejde

dækker måske ændring af gangværket fra spindelgang til hagegang. 1797—98 indsættes to nye bøsninger ved Peter Hinrichsen. 1803—04 udføres en reparation af urmager Ringstrøm, Ude Sundby, og 1827—28 af L. Jørgensen (note 12). 1861 trænger værket til hovedreparation (note 15). ⁴⁰ 1663: Givet for sejerværket at flytte fra det nederste og op på det øverste loft, 3 dl. Deller til et hus uden om det. Solskiven udbrækkes af den vestre side af tårnet, den at fly og igen opsætte på den søndre side, 4 dl. (note 27). Tilmuring efter det vestlige stanghul er endnu kendelig. Væggene i urhuset synes ikke at være opsat siden tårnets bjælkeværk fornyedes 1869. ⁴¹ 1732 opsattes en ny træskive af snedker Christopher Qvist, København; den males af Frederik Holm og forsynes med viser med hånd og halvmåne. 1756 leverer Jens Christensen en ny urskive af egetræ; Lars Bendixen, Hillerød, maler og forgylder den med kgl. navn etc. og nymaler den 1761 blå og karmoisinrødt marmoreret; tallene, de kgl. navne og krone forgyldes (note 7). 1803—04, 1827—28 (note 12) og 1841 (note 18) udskiftes skiven, og 1862 er den faldet ned og gået itu (note 23). ⁴² E. Gribso, i ÅrbFrborg. 1934, p. 92. ⁴³ Der haves ingen oplysning om, at Ganløse afleverede en klokke ved klokkeskatten 1602, hvilket havde været en rimelig forklaring på klokkes tilstedeværelse i Oppe Sundby. Andre eksempler på klokker, som ikke hænger i den kirke, de er støbt til, er Asminderød og Tjæreby (p. 788, 1408) jfr. Gribso, i ÅrbFrborg. 1934, p. 59. Se også C. Nyrop: Om Danmarks Kirkeklokker og deres Støbere, i Kirkehist. Saml. 3. rk. IV, 196. ⁴⁴ DaSaml. I, 100. ⁴⁵ Hans Sørensen Lemming havde kaldet 1737—52; hans hustruer kendes ikke, derimod ved vi, at hans efterfølger Erik Sørensen Lemmings første hustru var død 1750, og at hans anden hustru døde 1756, jfr. kisteplade. Desuden omtaler Wiberg i præstehistorien en hustru, som døde 1758 efter fem ugers ægteskab, og endelig en som overlevede ægtemanden.

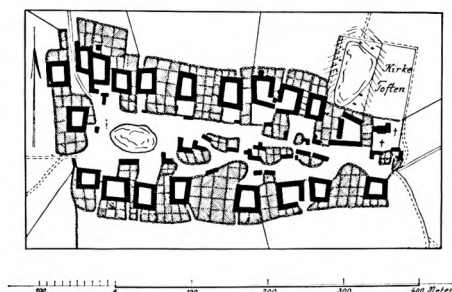

Fig. 13. Oppe Sundby. Landsbyplan 1786.